

Bidrag til Oplysning om vore Skoleforhold.

Af H. P. Hanssen-Nørremølle.

Anvisningen for Undervisningen i de nordslesvigske Almueskoler af 18. Decbr. 1888 danner som bekendt nu Grundlaget for Undervisningen i vore Folkeskoler. Den lyder således i dansk Oversættelse:

§ 1. Undervisningssproget i alle nordslesvigske Almueskoler er i alle Lærefag tysk, alene med Undtagelse af Religionsundervisningen; dog kan Lærerne i det første Skoleår, forsåvidt og sålænge det er fornødent, benytte Dansk til at føre sådanne Børn ind i det tyske Sprog, som ved Indtrædelsen i Skolen endnu er fuldstændigt ukyndige deri.

§ 2. I Sogne med dansk Kirkesprog meddeles Religionsundervisningen i Almueskolen i Medfør af Forskrifterne under § 3 på Dansk, forsåvidt det tyske Sprog ikke allerede nu er kommet til Anvendelse ved Religionsundervisningen. Også i Fremtiden kan der, hvor Ønsket herom kommer frem („herantritt“) i selve Kommunen, af Regeringen efter Forholdenes Stilling gives Tilladelse til Brugen af det tyske Sprog ved Religionsundervisningen

§ 3. I Skoler med dansk Religionsundervisning fastsættes Tallet på de ugentlige Religionstimer gennemgående til seks med den Bestemmelse, at de to Timer, der herved kommer til, på det mellemste og øverste Trin (i Mellem- og Overklassen) meddeles på Tysk. Ved Repeterundervisningen for de Børn, som om Sommeren er fritagne for at besøge Almueskolen, meddeles to af de til Religion og Sang bestemte Halvtimer henholdsvis på Dansk og på Tysk.

§ 4. Med Hensyn til Skolebøger og Undervisningsmidler har det i det hele sit Forblivende ved de hidtilværende An-

ordninger. Undervisning i Bibelhistorie gives for Fremtiden på nederste Trin overalt i Tilslutning til bibelske Billeder. I Sprogundervisningen på det nederste Trin (i Underklassen) anvendes de tre første Måneder til Taleøvelser under Benyttelse af Gjenstande og senere af Billeder, og først fra den fjerde Måned af gives der Læseundervisning på Grundlag af den tyske Vægge- og Hånd-ABC under Fortsættelse af Taleøvelserne.

Regneundervisningen gives i nærmeste Tilslutning til det indførte Regnehæfte, og denne Undervisning, i hvilken der til Gavn for Forståelsen i særlig Grad trænges til en jævn og ligelig sproglig Fremstilling, må i det første Skoleår indskrænkes til Talkredsen fra 1—20.

§ 5. De kongelige Skoleinspektører og Lærere har i Samkvem med Børnene at betjene sig af det tyske Sprog og at agte på, at dette også mere og mere sker i Børnenes indbyrdes Samkvem.

§ 6. Denne Anvisning træder i Kraft ved Begyndelsen af Sommerhalvåret 1889; imidlertid er Regeringen bemyndiget til i enkelte Tilfælde indtil videre at tillade Undtagelser og at tilstede, at Dansk som Undervisningssprog beholdes i det hidtilværende Omfang.

Slesvig, d. 18. December 1888.

Overpræsidenten, virkelig Gehejmeråd
v. Steinmann.

Anvisningen er bleven kritiseret så ofte og tillige så udtømmende, at jeg ikke her skal underkaste den en ny Kritik. Jeg har nærmest fremdraget den for særlig at skærpe Opmærksomheden for en enkelt af dens Bestemmelser, som både Undervisningsforvaltningen, Gejstligheden og til Dels også Skoleinteressenterne og den danske Presse synes at glemme. Det er Bestemmelsen om, at der skal meddeles seks Timers dansk Religionsundervisning ugentlig i Underklassen.

Denne Bestemmelse er man nærved at ignorere fuldstændigt. I Svar på Forespørgsler angående Religionsundervisningen, som jeg har udsendt til pålidelige Mænd i alle nordslesvigske Skoledistrikter, klages der således

jævnlig over, at end ikke de lovbefalede fire Timers dansk Religionsundervisning meddeles, og kun helt undtagelsesvis udtaler man Overbevisningen om, at det lovbefalede Timeantal meddeles i Underklassen.*) I Almindelighed er det meget vanskeligt for Forældrene at kontrollere, om Lærerne overholder det fastsatte Timeantal, men i en hel Række af Tilfælde, næmlig for så vidt Religionsundervisningen meddeles af en anden Lærer, er Kontrollen dog let.

Siden Anvisningen af 18. Decbr. 1888 trådte i Kraft, har Regeringen øjensynlig bestræbt sig for at anbringe tyskfødte og med Befolkningens Modersmål helt ukjendte Lærerkræfter ved de nordslesvigske Folkeskoler, og der er i denne Henseende opnået store Resultater i Løbet af kort Tid. Fra 1. April 1889 til 1. Marts 1892 er der næmlig ialt ansat 49 tyskfødte Lærere og Lærerinder i Landdistrikterne i Nordslesvig. Alle disse Lærerkræfter, som virker ved Underklasserne, var uden Kjendskab til det danske Sprog, da de tiltrådte Embederne, og er selvfølgelig derfor ikke engang i Stand til at vise den Humanitet mod Småbørnene, som Anvisningens § 1 tillader, ved at give Lærerne Lov til at benytte det danske Sprog „til at føre sådanne Børn ind i det tyske Sprog, som ved Indtrædelsen i Skolen endnu er fuldstændigt ukyndige deri.“

*) I 96 af 387 Skoler antager mine Hjemmelsmænd, at Lærerne ikke meddeler de foreskrevne fire Timers dansk Religionsundervisning ugentlig og ikke sjælden, navnlig i de til Kredsskoleinspektoraterne Tønder I og Tønder II hørende Skoledistrikter, klages der over, at den danske Religionsundervisning er bleven reduceret til to Timer ugentlig. Såsnart det lykkes uden Protest fra Forældrenes Side, synes Skolens Tilsynsmænd at fremkalde de bekjendte Petitioner om udelukkende tysk Religionsundervisning fra de tyske Mindretal.

Lige så lidt kan de meddele den foreskrevne Religionsundervisning i det danske Sprog, og de bytter derfor i Reglen Timer med Førstelæreren ved Religionsundervisningen. Dette er således Tilfældet for 45 af disse Læreres Vedkommende. Kun én Lærerinde har nu efter to Års Ophold i Nordslesvig lært sig så meget Dansk, at hun fra Foråret af selv kan overtage Religionsundervisningen. De øvrige tre Lærere virker ved Skoler, hvor tyske Mindretal har ansøgt om udelukkende tysk Religionsundervisning, og har fået den indført trods Flertallets Protest.

I alle de 45 Skoler, hvor Førstelæreren meddeler Religionsundervisningen i Underklassen, fordi Andenlæreren ikke kan Dansk, meddeles der ifølge mine Hjemmelmænds overensstemmende Meddelelser, kun højst fire Timers dansk Religionsundervisning ugentlig, ja i nogle Skoler har den danske Religionsundervisning endog været indskrænket til to Timer ugentlig. *) Jeg henleder herved Skoleinteressenternes Opmærksomhed på dette Forhold og opfordrer dem til straks at indgive Klage, hvor det foreskrevne Antal danske Religionstimer ikke gives. Samtidig henledes Forældrenes Opmærksomhed på, at Anskaffelsen af tyske Bibell historier og Katekismer ikke er foreskrevet, og at de derfor ikke blot kan men også bør afvise tyske

*) Det meddeles mig i den sidste Måned overensstemmende fra flere Sider, at Regeringen for et Par Måneder siden — altså efter at Fællessynoden har forhandlet Sprogsagen — har indskærpet Skoleinspektørerne Overholdelsen af de i Anvisningen af 18. Decbr. 1888 foreskrevne seks henholdsvis fire Timers dansk Religionsundervisning ugentlig, og det kan i hvert Fald for enkelte Distrikters Vedkommende konstateres, at der siden da er sket en Forandring til Fordel for det danske Sprog.

Læreres Anmodninger om at anskaffe sådanne Bøger, da de tyske Lærebøgers Anskaffelse i mange Tilfælde vil bidrage til en yderligere Fortrængen af det danske Sprog.

Af de 49 tyskfødte Lærere og Lærerinder, der er bleven ansat i Nordslesvig siden 1. April 1889 er 16 født i Sydslesvig, Resten syd for Ejderen; de fleste preussiske Provinser og flere sydtyske Stater er repræsenterede. Der ansattes **7** tyskfødte Lærere i Nordslesvig i 1889, **13** i 1890, **22** i 1891 og **7** fra 1. Januar til 1. Marts 1892. Det fremgår klart heraf, hvor stærkt Regeringen forcerer sine Bestræbelser for at få den indfødte nordslesvigske Lærerstand afløst af et importeret fremmed Element. Og det er i god Samklang hermed, at der i nyere Tid atter forekommer Tvangsforflyttelser, som den Lærer Byriel i Vesterlindet ifjor fik Ordre til at underkaste sig, efter Kredsskoleinspektør Stegelmanns Sigende, fordi Børnene i Vesterlindet havde vist for ringe Religionskundskaber ved én i det tyske Sprog af Overpræsidenten og flere høje Herrer afholdt Prøve, efter Lærer Byriels egen Mening derimod, fordi han var knyttet til den danske Befolkning ved Slægtskabsbånd.

Ved Folkeskolerne i de nordslesvigske Landdistrikter (Haderslev, Åbenrå, Sønderborg og Nørre-Tønder Amter) er der ialt for Tiden ifølge „Provinzial-Handbuch für Schlesw.-Holst. 1891“ ansat 387 Lærere og Lærerinder. Over en Ottendedel af de ved Folkeskolerne i Nordslesvig virkende Lærerkrafter er således allerede nu tyskfødte og uden Kjendskab til Befolkningens Modersmål. Af de 164 Lærere og Lærerinder, der er ansat i Haderslev Amt, er allerede 25 eller over en Syvendedel tyskfødte. Vort Skolevæsen udvikler sig således med stor Hurtighed i

Retning af det unaturlige. Virkningerne heraf vil sikkert ikke udeblive.

Den nordslesvigske Gejstlighed har som bekjendt i det store og hele udtalt sig for Opretholdelsen af fire Timers dansk Religionsundervisning og Indførelsen af to danske Sprogtimer ugentlig, men det er rigtignok, hvad navnlig Provst Schmidts ynkværdige Optræden i Fællessynoden viser, med en mildest talt vidt dreven Ængstelighed, at den har opponeret mod Regeringens Anordninger. Og mange af de Præster, der har rejst ovenstående Krav, har ikke blot med stor Bitterhed udtalt sig om det unyttige, fordringsfulde for ikke at sige uforskammede i Hans Lassens Forslag om seks Timers dansk Religionsundervisning, men tillige, hvad der især må bebrejdes dem, som Lokalskoleinspektører tilladt, at den danske Religionsundervisning i Underklassen, som påvist, er bleven reduceret fra seks til fire Timer, og at der efter stor Målestok er bleven anskaffet tyske Lærebøger i Religion. Derved har den nordslesvigske Gejstlighed, på enkelte hæderlige Undtagelser nær, i høj Grad indirekte begunstiget Religionsundervisningens Fortyskning, som de ellers officielt synes at modsætte sig. Det kan endnu tilføjes, at man hidtil aldrig har iagttaget, at de nordslesvigske Præster har modarbejdet tysksindede Mindretals Forsøg på at få den danske Religionsundervisning fortrængt, end ikke i så ublandet dansktalende Sogne som f. E. Toftlund og Vedsted. De nordslesvigske Præster fører kort sagt omtrent et lignende Forsvar for den danske Religionsundervisning, som det Kammersvenden Rane førte for Erik Glipping i Finderup Lade. Lægmændene i Kirkeforstanderskaberne må derfor være dobbelt årvågne og i

Henhold til den Ret, der er dem hjemlet i Synodallovens § 45, sørge for, at der straks indgives Klage over Lærerne og Lokalskoleinspektørerne, hvis den foreskrevne danske Religionsundervisning ikke meddeles. Hvor man lader Overgreb i denne Henseende gå upåtalte hen, der vil den danske Religionsundervisning efter de hidtil gjorte Erfaringer snart forsvinde fuldstændigt. Og hvor den først er fortrængt, der har alle senere Klager været frugtesløse. Pas derfor på i Tide.

Endvidere må Kirkeforstanderskaberne have deres Opmærksomhed henvendt på den nye Salmebogs Indførelse i Skolerne. I en hel Del af de Sogne, hvor man allerede i længere Tid har brugt den i Kirken, er den endnu ikke indført i Skolen. Den synes kun at blive indført der, hvor Lokalskoleinspektøren, Skoleinteressenterne eller Kirkeforstanderskabet udtrykkelig ansøger derom, og da mange Præster foretrækker den i sproglig Henseende gyselige „Kjærnesalmebog“, eller vel endog, at Børnene kun lærer tyske Salmer, så er det ganske særlig Kirkeforstanderskabernes Pligt at træde til. I Februar Måned d. Å. var den ny Salmebog indført i 234 Skoler i Nordslesvig, men derimod endnu ikke indført i 123 Skoler, hvoraf 61 i Haderslev, 20 i Åbenrå, 22 i Sønderborg og 50 i Tønder Amt. Navnlige i Haderslev Amt må man hurtigst muligt søge at få den indført i flere Skoler. I Åbenrå Amt er der ikke meget mere at gjøre i denne Henseende, da her findes adskillige Sogne, hvor den endnu ikke er indført i Kirken, således Varnæs, Bedsted og vistnok tillige Holebøl, og desuden enkelte Skoledistrikter, hvor der ikke længere meddeles dansk Religionsundervisning. Noget lignende er Tilfældet i Sønderborg Amt. Her er den nye Salmebog

indført i alle Sogne på Nordborg nær, hvor man bruger Roskilde Konvents Salmebog. Og kun i Broager Sogn er der endnu en Del Skoler, hvor den kan blive og også i den nærmeste Fremtid bør indføres. Af de 50 Skoler i Tønder Nørreamt, hvor den ny Salmebog ikke bruges, har en betydelig Del, navnlig i Sognene Hostrup, Burkal, Tinglev, Ravsted, Abild og Nørre-Løgum udelukkende tysk Religionsundervisning, men også der kan der dog gøres en Del for at få Salmebogen indført i flere Skoler.

Det er forståeligt, at Forældrenes Interesse for Skoleforholdene sløves i samme Grad, som det viser sig, at alle deres Bønner og Forestillinger, hvor velgrundede de end er, ignoreres af Skoleautoriteterne og Regeringen. Men Sløvhed er farlig, da Germanisatorerne fortolker den som Ligegyldighed for Skoleordningen og under Henvisning dertil med Held arbejder på at få Modersmålet fuldstændigt fortrængt ved Religionsundervisningen. Forældrene må derfor altid være på deres Post og forsvare deres Ret til det yderste. Det tyske Sprog må ikke vinde et Hanefjed frem uden Kamp.
